

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Η Διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας

(ως πρώτης/μητρικής, δεύτερης/ξένης)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

4 - 6 Σεπτεμβρίου 2009 • Νυμφαίο Φλώρινας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΓΛΩΣΣΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Η Διδασκαλία
της Ελληνικής Γλώσσας
(ως πρώτης/μητρικής, δεύτερης/ξένης)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΝΥΜΦΑΙΟ ΦΛΩΡΙΝΑΣ
4, 5 και 6 Σεπτεμβρίου 2009

ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος:

Τομπαΐδης Δημήτριος
Ομότιμος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Μέλη:

Δαμανάκης Μιχάλης, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Κρήτης
Ιορδανίδου Άννα, αν. καθηγήτρια ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Πάτρας
Καλλογήρου Τζίνα, αν. καθηγήτρια ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Αθήνας
Καμαρούδης Σταύρος, επίκ. καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Καψάλης Γεώργιος, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Κουτσογιάννης Δημήτρης, επίκ. καθηγητής Φιλοσοφικής,
Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Ματσαγγούρας Ηλίας, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Αθήνας
Μήτσος Ναπολέων, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Μπερελής Πέτρος, σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
Νάκας Αθανάσιος, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Αθήνας
Ντίνας Κώστας, αν. καθηγητής ΠΤΝ, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Παπαδογιαννάκης Νικόλαος, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Κρήτης
Σουλιώτης Μίμης, καθηγητής ΠΤΝ, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Τσιάκαλος Γιώργος, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Χατζηπαναγιωτίδη Άννα, επίκ. καθηγήτρια ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Frederick Κύπρου
Χατζησαββίδης Σωφρόνης, καθηγητής ΤΕΑΠΗ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος

Κώστας Δ. Ντίνας

Γραμματέας

Άννα Βακάλη

Ταμίας

Άννα Χατζηπαναγιωτίδη

Μέλη

Αναστασία Στάμου
Τριαντάφυλλος Κωτόπουλος

Γραμματεία

Έφη Γώτη
Ευδοξία Τραϊανού
Δημήτρης Χασανίδης
Ελένη Παπαϊωάννου
Στεφανία Τσακίροπούλου

Πλήρης βιβλιογραφική αναφορά άρθρου:

Ντίνας, Κ., Χατζηπαναγιωτίδη, Α., Βακάλη, Α., Κωτόπουλος, Τ. & Στάμου, Α. (επιμ.) 2010. Πρακτικά Πανελλήνιου Συνεδρίου με διεθνή συμμετοχή "Η Διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας (ως πρώτης/μητρικής, δεύτερης/ξένης)", βλ. <http://linguistics.nured.uowm.gr/Nimfeo2009/praktika> ημερομηνία πρόσβασης ηη/μμ/εε

Κυριακή, 6 Σεπτεμβρίου 2009

Ωρα	Αίθουσα 3 Θεματική: Διδακτικό υλικό-νέες διδακτικές μεθοδολογικές προσεγγίσεις Προεδρείο: Σ. Χατζησαββίδης - Γ. Καψάλης
9.00-9.30	<i>1986-1994: Η συζήτηση για την εισαγωγή της διδασκαλίας των αρχαίων ελληνικών στο Γυμνάσιο και η συμβολή της στη χρήση της νέας ελληνικής</i> A. Χατζησαββίδου
9.30-9.50	<i>Η περίληψη αφηγηματικών κειμένων ως αντικείμενο διδασκαλίας σε μαθητές Στ' Δημοτικού. Μια έρευνα δράσης</i> N. Σελημά
9.50-10.10	<i>Γλωσσική διδασκαλία στην Πρώτη Δημοτικού: η πολυπλοκότητα της διδακτικής πράξης</i> E. Τύμπα
10.10-10.30	<i>Πολυτροπικά κείμενα στην προσχολική τάξη: το παράδειγμα του ημερολογίου</i> P. Μαρτίδου, E. Γώτη
10.30-11.00	<i>Μια πρώτη προσέγγιση της εκμάθησης πολύσημων λέξεων από ομιλητές στη μητρική τους γλώσσα</i> Σ. Τουπληκιώτη
11.00-11.30	Διάλειμμα - Καφές
	Προεδρείο: E. Σιβροπούλου - Π. Μπερελής
11.30-11.50	<i>Ανακαλύπτοντας το Κείμενο»: ένα εγχειρίδιο που τοποθετεί το γραπτό λόγο στο κέντρο της μαθησιακής διαδικασίας</i> A. Τσοτσρού, B. Γιαννακού, B. Δημοπούλου, Θ. Αγάθος
11.50-12.10	<i>Επιχερείν επιχειρηματολογείν</i> A. Σηφάκη

12.10-12.30	<i>Είδη λόγου στο Νηπιαγωγείο: Μια διδακτική προσέγγιση στο πλαίσιο της συνεργατικής μάθησης</i> K. Βαϊρινού
12.30-12.50	<i>Η διδασκαλία της γλώσσας για ακαδημαϊκούς σκοπούς: ανάπτυξη δεξιοτήτων παραγωγής γραπτού λόγου</i> E. Ζάγκα
12.50-13.10	<i>Συνδυασμός κειμενοκεντρικής επικοινωνιακής προσέγγισης</i> Z. Πετράκη
13.10-13.30	<i>Η συμβολή του κοινωνικοδραματικού παιχνιδιού στην ανάπτυξη του γραμματισμού σε παιδιά προσχολικής ηλικίας</i> A. Δάσιου, E. Σιβροπούλου
13.30-14.15	Ολομέλεια - Κλείσιμο συνεδρίου
16.00	Ξεναγήση στον Αρκτούρο

Ανακαλύπτοντας το Κείμενο

**Διδακτικό εγχειρίδιο για το Επίπεδο Επάρκειας της Νέας Ελληνικής
ως Δεύτερης / Ξένης Γλώσσας**

Θανάσης Αγάθος

Βασιλική Γιαννακού

Βαρβάρα Δημοπούλου

Αλίκη Τσοτσορού

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Διατμηματικό Πρόγραμμα για τη Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής

ως Ξένης Γλώσσας

Διδασκαλείο της Νέας Ελληνικής

Abstract

This paper deals with the presentation of *Discovering the text*, a coursebook designed for the intermediate level of learning Modern Greek as a second/foreign language. The authors have studied the needs of intermediate level students and have designed teaching material to fulfill these needs. Based on the *Analytical Program for the Teaching of Modern Greek as a Foreign Language- Vantage Level*, which is published by the Interdepartmental Program for the Teaching of Modern Greek as a Foreign Language of the Athens University School of Philosophy, this coursebook places the text within the centre of the learning procedure, using extracts of authentic speech. The manipulation of the text as a natural base for a variety of exercises, improves the oral and written language skills, as well as the textual skills. Finally, using the text as a means for contact with everyday life issues in contemporary Greece, enhances the communicative ability and cultural information of students of Modern Greek as a foreign language.

1. Οργάνωση του εγχειριδίου Ανακαλύπτοντας το Κείμενο: επιλογή υλικού και βασικοί διδακτικοί / μαθησιακοί στόχοι.

Αντικείμενο της παρούσας ανακοίνωσης είναι η γενική και αδρομερής παρουσίαση του διδακτικού εγχειριδίου *Ανακαλύπτοντας το κείμενο*. Το συγκεκριμένο έργο προορίζεται

για τη διδασκαλία της Νέας Ελληνικής ως δεύτερης / ξένης γλώσσας σε σπουδαστές του Επιπέδου Επάρκειας, όπως αυτό καθορίζεται στο *Αναλυτικό Πρόγραμμα Διδασκαλίας της Νέας Ελληνικής σε Ενηλίκους* του Διατηματικού Προγράμματος για τη Διδασκαλία της Ελληνικής ως Ξένης του Ε.Κ.Π.Α.¹ Στο επίπεδο αυτό θεωρείται ότι οι σπουδαστές έχουν ήδη κατακτήσει τις βασικές γραμματικοσυντακτικές δομές και ένα μεγάλο μέρος του βασικού λεξιλογίου της γλώσσας, στοιχείο που αποτελεί γενικότερη προϋπόθεση για την επαφή τους με το κείμενο. Το κείμενο, άλλωστε, αποτελεί την κεντρικότερη μονάδα πρόσληψης και παραγωγής λόγου στην ξένη γλώσσα, όταν το επίπεδο των σπουδαστών υπερβαίνει το απολύτως αρχάριο. Υπό αυτή την έννοια, το συγκεκριμένο διδακτικό εγχειρίδιο φιλοδοξεί να διευκολύνει την πρώτη επαφή των σπουδαστών με σύνθετες κειμενικές δομές της Νέας Ελληνικής και να τους εισαγάγει σταδιακά στη λογική της κειμενικής γραμματικής, αφήνοντας κατά μέρος, ή, ορθότερα, εντάσσοντας στην επεξεργασία του κειμένου τα επιμέρους γραμματικά και συντακτικά φαινόμενα.

Ειδικότερα, ως προς την επιλογή των θεματικών ενοτήτων και των επιμέρους γλωσσικών και κειμενικών φαινομένων που πρέπει να συμπεριληφθούν στη διδασκαλία, το βιβλίο ακολουθεί σε γενικές γραμμές τους κανόνες του *Αναλυτικού Προγράμματος για το Επίπεδο Επάρκειας*.² Πιο συγκεκριμένα, τα κείμενα που περιέχονται στο εγχειρίδιο αποτελούν δείγματα αυθεντικού λόγου, που στο μεγαλύτερο τους μέρος περιλαμβάνουν λεξιλογικά στοιχεία οικεία στους σπουδαστές του επιπέδου αυτού ή λεξήματα, των οποίων η σημασία γίνεται εύκολα αντιληπτή από το ενδογλωσσικό περιεχόμενο ή με τη μεσολάβηση μιας απλής διαδικασίας παράφρασης.

Το βασικό κριτήριο, πάντως, για την επιλογή των κειμένων ήταν το θεματικό, εφόσον επιδιώχθηκε συνειδητά να καλυφθούν ζητήματα γενικότερου ενδιαφέροντος, με βάση τη διδακτική εμπειρία των συντακτών του εγχειριδίου, αλλά και τις προτιμήσεις του μέσου σπουδαστή, όσο αυτές μπορούν να ανιχνευθούν. Πρόκειται για κείμενα με διαχρονικό χαρακτήρα, εύληπτο μήνυμα, αλλά και αρκετές προεκτάσεις, ώστε να προσφέρονται για συζήτηση, διατύπωση σχολίων και προσωπικών απόψεων.

Στα πλαίσια αυτά, ως βασικός στόχος του βιβλίου ορίζεται η διεύρυνση των (γλωσσικών και όχι μόνο) γνώσεων των σπουδαστών της Νέας Ελληνικής ως δεύτερης

¹ Κοντός, Π., Ιακώβου, Μ. Μπέλλα, Σ., Μόζερ, Α. Χειλά-Μαρκοπούλου, Δ. 2002: *Αναλυτικό Πρόγραμμα Διδασκαλίας σε Ενηλίκους. Επίπεδο Επάρκειας*. Αθήνα: ΕΚΠΑ

² Βλ. παραπομπή 1.

/ ξένης γλώσσας, μέσω της επαφής τους με ενότητες αυθεντικού λόγου, καθώς και η καλλιέργεια των βασικών στρατηγικών κατανόησης και ερμηνείας του κειμένου, εφόσον πρόκειται για δείγματα κειμένου με περισσότερο ή λιγότερο σύνθετη δομή και διευρυμένο λεξιλόγιο. Ως τελικός στόχος ορίζεται το να καταστούν οι σπουδαστές ικανοί να κατανοούν κείμενα απαιτητικά αλλά προσιτά, να συνδέουν τις πληροφορίες που παρέχουν τα κείμενα αυτά με τις προηγούμενες γνώσεις τους και να καλλιεργούν βαθμιαία μια πρωτότυπη και δημιουργική σχέση με τον κώδικα της ξένης γλώσσας, αξιοποιώντας τον ακόμη και για την έκφραση προσωπικών εμπειριών και βιωμάτων.

Για να επιτευχθούν τα παραπάνω, έχει δημιουργηθεί μια σειρά κειμενικών δραστηριοτήτων με τους ακόλουθους επιμέρους διδακτικούς στόχους:

- την κατανόηση των στοιχείων που συνθέτουν τη δομή του κειμένου και των τρόπων, με τους οποίους επιτυγχάνεται η συνοχή και η συνεκτικότητα
- τη διεύρυνση του προσληπτικού και παραγωγικού λεξιλογίου των σπουδαστών, όχι μόνο μέσω της παρουσίασης νέων λεξημάτων, αλλά και με διδακτική αξιοποίηση των διαδικασιών της παραγωγής και της σύνθεσης
- την ορθή χρήση του λεξιλογίου, αλλά και των γραμματικοσυντακτικών κανόνων που θεωρούνται ήδη κατακτημένοι
- την ανάπτυξη των παραγωγικών δεξιοτήτων των σπουδαστών, με άλλα λόγια την άσκησή τους στην παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου, υπό μορφή σχολίων ή εντυπώσεων, αλλά και απαντήσεων σε ερωτήσεις σχετικές με το κείμενο ή, γενικότερα, με στοιχεία της ανθρώπινης επικοινωνίας
- την εξοικείωση των σπουδαστών με την ποικιλία του ύφους του γραπτού λόγου, μέσω κειμένων δημοσιογραφικών, λογοτεχνικών και επιστημονικών
- την καλλιέργεια της ικανότητας των σπουδαστών να αναγνωρίζουν επιμέρους υφολογικά χαρακτηριστικά των κειμένων, όπως η ειρωνεία ή το χιούμορ
- τη συστηματική διδασκαλία τεχνικών διατύπωσης απόψεων, επιχειρημάτων και αναλύσεων επί συγκεκριμένων θεμάτων και, τέλος,
- τη συστηματική επαφή των σπουδαστών με στοιχεία του πολιτισμού και της νοοτροπίας του ελληνικού λαού, αλλά και μια πρώτη γνωριμία με τη λογοτεχνία και τα ειδικά χαρακτηριστικά του φυσικού και γεωγραφικού περιβάλλοντος της Ελλάδας.

2. Η ομάδα – στόχος και οι θεματικοί πυρήνες του εγχειριδίου.

Το διδακτικό εγχειρίδιο *Ανακαλύπτοντας το Κείμενο* απευθύνεται πρώτα και κύρια στους σπουδαστές του Διδασκαλείου της Νέας Ελληνικής του Πανεπιστημίου Αθηνών, η πλειονότητα των οποίων είναι άτομα με υψηλό μορφωτικό επίπεδο, από απόφοιτοι της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης της χώρας τους και άνω. Ωστόσο, το εγχειρίδιο μπορεί να χρησιμοποιηθεί και σε άλλου τύπου κοινό, όπως για παράδειγμα παλιννοστούντες, πρόσφυγες, μετανάστες και γενικά ανθρώπους που επιθυμούν υψηλότερο βαθμό κατάρκτησης της Νέας Ελληνικής. Με αυτό το πνεύμα, έχουν συμπεριληφθεί και θέματα που πιθανόν να μην είναι γνωστά στους μαθητές από τη μητρική τους γλώσσα και τον αντίστοιχο πολιτισμό, αλλά που απασχολούν τα μέλη της ελληνικής γλωσσικής κοινότητας. Τυπικό τέτοιο παράδειγμα αποτελούν οι γιορτές και τα έθιμα.

Γενικά, η οργάνωση των κειμένων έγινε γύρω από συγκεκριμένους θεματικούς πυρήνες, με αποτέλεσμα το βιβλίο να αποτελείται από τις ακόλουθες 12 θεματικές ενότητες:

- Οικογένεια – Ανθρώπινες σχέσεις
- Κοινωνική ζωή-Σύγχρονα προβλήματα
- Γιορτές- Έθιμα
- Περιγραφές –Χαρακτηρισμοί
- Εργασία –Επαγγέλματα
- Εκπαίδευση
- Υγεία
- Διατροφή
- Αθλητισμός
- Φύση-Οικολογία
- Τέχνη
- Ταξίδια –Μετακινήσεις –Διακοπές.

Αναλυτικά, οι θεματικοί πυρήνες του εγχειριδίου, όπως διαμορφώνονται ανά ενότητα και σε σχέση με τους τίτλους των επιμέρους κειμένων, παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας 1: Τίτλοι κειμένων και θεματικοί πυρήνες του εγχειριδίου.

Τίτλος κειμένου	Θέματα – Έννοιες	Θεματική ενότητα Α.Π. (αριθμός σελίδας)
Πώς μεταμορφώθηκε η ζωή μου	οικογενειακή κατάσταση καταγωγή-τόπος διαμονής – ηλικία – επαγγελματική κατάσταση	Στοιχεία ταυτότητας (108 - 110)
Ο Καπετάν Μιχάλης	εξωτερική εμφάνιση	Στοιχεία ταυτότητας (109)
Μεγαλοπρέπεια	Χαρακτήρας	Στοιχεία ταυτότητας (110)
Η ζωή στην Αθήνα και στη Σύμη	είδος και τοποθεσία κατοικίας	Κατοικία-Διαμονή (113)
Το σύγχρονο σπίτι	εσωτερικοί χώροι – οικιακός εξοπλισμός	Κατοικία-Διαμονή (113)
Ο βασιλιάς Μίδας	χρήμα- έσοδα, έξοδα	Καθημερινότητα (115)
Καγιάκ: με το κανό στο νερό	Αθλητισμός	Ελεύθερος χρόνος (117)
Τσίου	Θεάματα -κινηματογράφος	Ελεύθερος χρόνος (118)
Φωτογραφικό εργαστήρι Δήμου Βύρωνα	Τέχνες	Ελεύθερος χρόνος (118)
Από το αεροπλάνο	μέσα μεταφοράς	Ταξίδια-Μετακινήσεις (120)
Λουτράκι- Μια μίνι Ριβιέρα τρία τέταρτα από την Αθήνα	Προορισμοί	Ταξίδια-Μετακινήσεις (122)
Πολύχρωμη αλληλεγγύη	φυλετικές διακρίσεις ίσα δικαιώματα	Κοινωνικά προβλήματα (126)
Πριν γίνουν άστεγοι ήταν φίλοι, γνωστοί ή συνάδελφοί μας	Φτώχεια - ανεργία - κοινωνικές διακρίσεις	Κοινωνικά προβλήματα (126)

Κρυολόγημα; Φροντίστε άμεσα τον εαυτό σας	Ασθένειες	Υγεία και Περίθαλψη (128)
Η εκδρομή του Δημητρού	παλαιότεροι τύποι εκπαίδευσης	Εκπαίδευση (131)
Τι έδειξε η έρευνα για την Ελλάδα	σύγχρονα ζητήματα στο σχολείο	Εκπαίδευση (131)
Δώρα βάσει Savoir Vivre	καταναλωτικά αγαθά	Αγορές (134)
Γάλα ο λευκός ... χρυσός	τρόφιμα –διατροφικές συνήθειες	Διατροφή (136)
Πρωτεΐνες χωρίς λίπη από το κοτόπουλο	διατροφικά συστατικά – γεύσεις	Διατροφή (136-137)
Παχυσαρκία τέλος! Αλλάξτε τη ζωή σας για πάντα	διατροφικά προβλήματα	Διατροφή (137)
Κρήτη –Χίλια πρόσωπα	περιοχές –μνημεία -χώροι	Τοποθεσίες – Μέρη – Αξιοθέατα (142-143)
Στο βάθος ταρατσόκηπος!	οικολογικά προβλήματα και λύσεις	Οικολογία (147 -148)
Η Αλκυόνη	καιρός – κλίμα	Οικολογία (146)
Κατοικίδια με όλες τις ανέσεις!	Ζώα	Οικολογία (147)
Τα λάθη την ώρα του σεισμού	Γεωφυσικό περιβάλλον – φυσικές καταστροφές	Οικολογία (147)

3. Οι βασικές γλωσσικές λειτουργίες που περιλαμβάνονται στο εγχειρίδιο.

Τα κείμενα του εγχειριδίου φυσικά παρουσιάζονται επεξεργασμένα, δηλαδή συνοδεύονται από ασκήσεις και δραστηριότητες, ποικίλων τύπων και ειδών. Μέσω αυτών επιδιώκεται να ασκηθούν οι σπουδαστές στην τέλεση συγκεκριμένων λεκτικών πράξεων και να καλλιεργήσουν τις αντίστοιχες γλωσσικές λειτουργίες. Ως τυπικά παραδείγματα τέτοιων πράξεων και λειτουργιών παρατίθενται τα ακόλουθα:

- αναγνωρίζω και συγκεκριμενοποιώ πράγματα και καταστάσεις
- δίνω / μεταφέρω πληροφορίες
- επιβεβαιώνω ή απορρίπτω πληροφορίες
- εκφράζω απόψεις / στάσεις / διαθέσεις
- συμφωνώ ή διαφωνώ με απόψεις
- απαντώ σε ερωτήσεις
- εκφράζω τη γνώση ή την άγνοιά μου για πρόσωπο, πράγμα ή γεγονός
- εκφράζω συναισθήματα
- διατυπώνω προτιμήσεις
- δίνω συμβουλές
- δηλώνω φυσική ή ψυχική κατάσταση
- εκφράζομαι επίσημα ή ανεπίσημα / φιλικά κ.λπ.
- δίνω παραδείγματα
- διηγούμαι γεγονός / μύθο / παραμύθι
- διατυπώνω επιχειρήματα
- ανοίγω / κλείνω τη συζήτηση κ.λπ.

4. Τα είδη των ασκήσεων για την καλλιέργεια των γλωσσικών δεξιοτήτων.

Οι ασκήσεις που περιλαμβάνονται στο εγχειρίδιο μπορούν να χωριστούν σε τέσσερις βασικές κατηγορίες:

- Ασκήσεις κατανόησης
- Λεξιλογικές ασκήσεις
- Κειμενικές ασκήσεις
- Ασκήσεις γλωσσικής παραγωγής

4.1. Οι ασκήσεις κατανόησης.

Οι ασκήσεις κατανόησης περιλαμβάνουν δραστηριότητες δύο ειδών:

α) ασκήσεις πολλαπλής επιλογής, όπου ο σπουδαστής καλείται να επιλέξει τη σωστή απάντηση ανάμεσα σε τρεις ή τέσσερις προτεινόμενες. Αυτές συμβάλλουν στη διασάφηση αμφίσημων ή δυσνόητων σημείων του κειμένου, αλλά και λεξιλογικών στοιχείων που πιθανώς δυσχεραίνουν την κατανόηση. Ιδιαίτερη σημασία έχει η αιτιολόγηση της επιλεγόμενης απάντησης, με βάση το κείμενο και με παραπομπή στο σχετικό απόσπασμα. (Με την άσκηση αυτή πραγματώνεται και η γλωσσική λειτουργία «αναγνωρίζω και συγκεκριμενοποιώ»).

β) ερωτήσεις κλειστού τύπου «σωστό-λάθος», όπου ζητείται από τον σπουδαστή να χαρακτηρίσει ως σωστή ή λανθασμένη μια πρόταση που σχετίζεται με χωρίο του κειμένου. (Εδώ πραγματώνονται οι γλωσσικές λειτουργίες «επιβεβαιώνω ή απορρίπτω» και «συμφωνώ ή διαφωνώ»).

4.2. Οι λεξιλογικές ασκήσεις.

Στόχος τους είναι να κατακτήσουν οι σπουδαστές τη βασική σημασία νέων λεξιλογικών στοιχείων και τις συνυποδηλώσεις αυτών και να συνειδητοποιήσουν τις βασικές σημασιολογικές σχέσεις (π.χ. συνωνυμία, αντωνυμία, υπερωνυμία κ.λπ.), που αναπτύσσονται μεταξύ των λεξημάτων. Παράλληλα, οι ασκήσεις για την ένταξη λέξεων σε κειμενικά περιβάλλοντα βοηθούν στην κατανόηση εκ μέρους των σπουδαστών των υφιστάμενων περιορισμών στη χρήση και την υποκαταστασιμότητα των λεξημάτων και τους ασκούν στην ανίχνευση της σημασίας του νέου λεξιλογίου με βάση το ενδογλωσσικό περιεχόμενο και τους κανόνες της κειμενικής γραμματικής.

Ειδικότερα, τα είδη των λεξιλογικών ασκήσεων μπορούν να συνοψισθούν στα ακόλουθα:

1. ασκήσεις βασισμένες στις σχέσεις συνωνυμίας μεταξύ των λεξημάτων.

1α. ασκήσεις εύρεσης συνωνύμων.

Ζητούνται λέξεις συνώνυμες με επιλεγμένες λέξεις του κειμένου. Παράδειγμα από το κείμενο «Κρυολόγημα; Φροντίστε άμεσα τον εαυτό σας», άσκηση Γ:

Βρείτε τις λέξεις με την ίδια σημασία

1. ασθένεια
2. άποψη
3. εξαντλημένος
4. αισθάνομαι
5. απότομα
6. άρρωστος
7. αναρρώνω
8. γλυκιά
9. ανθεκτικό

Ιβ. ασκήσεις εύρεσης σημασιολογικού αντιστοίχου ή «αντίστροφων συνωνύμων».

Δίδονται λέξεις ή φράσεις και ζητάμε το σημασιολογικό τους αντίστοιχο μέσα στο κείμενο. Παράδειγμα από το κείμενο «Η Σαρακοστή», άσκηση Β:

Βρείτε τις λέξεις του κειμένου που έχουν την ίδια ή περίπου την ίδια σημασία με τις παρακάτω:

1. περίοδος που δεν μπορούμε να φάμε ό,τι θέλουμε
2. βγαίνει, γίνεται, φτιάχνεται
3. μετρούσαν
4. έδειχνε, παρίστανε
5. έλεγε κάτι στον Θεό, τον ευχαριστούσε ή του ζητούσε κάτι
6. καλή τύχη
7. αυτό που το βλέπουν όλοι, που φαίνεται εύκολα με την πρώτη ματιά
8. να κάνει τους άλλους να φοβούνται
9. δεν έπρεπε
10. οι γυναίκες που ασχολούνται με τις δουλειές του σπιτιού
11. το άλλαζαν, το έφτιαχναν κάπως αλλιώς, του έδιναν άλλη μορφή
12. αρκετή

Ιγ. ασκήσεις σημασιολογικά ισοδυνάμων ζευγών. Αυτές περιλαμβάνουν αντιστοίχιση λεξημάτων βάσει σημασίας, με στόχο την άσκηση στην ανάκληση συνωνύμων, ενώ, παράλληλα, μεταφέρουν τον σπουδαστή από τη λεξική σημασία στη σημασία της φράσης. Παράδειγμα από το κείμενο «Κάτω στην Αθήνα είστε όλοι μαλθακοί», άσκηση Β:

Να αντιστοιχίσετε τις παρακάτω φράσεις του κειμένου με την ορθή, για την καθεμία, ερμηνεία τους:

1. σερφάρω στο Διαδίκτυο	α. κοροϊδεύω, παρουσιάζοντας κάτι ασήμαντο ως σημαντικό
2. επιστρέφω στις ρίζες μου	β. ψάχνω για στοιχεία ή πληροφορίες
3. παίρνω μυρωδιά	γ. ξέρω τα μυστικά (κάποιου πράγματος)
4. πουλάω φύκια για μεταξωτές κορδέλες	δ. έχω τη δύναμη να μένω ανεπηρέαστος / -η από κάτι
5. μπαίνω στον πειρασμό	ε. κρίνω, χαρακτηρίζω κάτι
6. αναπτύσσω ισχυρά αντισώματα	στ. προσπαθώ να ζήσω όπως την παλιά εποχή
7. βάζω ετικέτα (σε κάτι)	ζ. καταλαβαίνω, συνειδητοποιώ
8. έχω μάθει τα κουμπιά (κάποιου πράγματος)	η. θέλω πολύ να δοκιμάσω κάτι

Ιδ. αντιστοίχιση λεξημάτων και αναλυτικών ορισμών. Εδώ ζητείται η σύνδεση ενός λεξήματος με την αναλυτική διατύπωση της σημασίας του. Έτσι οι σπουδαστές, ταυτόχρονα με την κατάκτηση της σημασίας των λεξημάτων, συνειδητοποιούν και την έννοια και τη χρησιμότητα του ορισμού και παράλληλα διδάσκονται και την περίφραση ως στρατηγική πλήρωσης χασμάτων του λεξιλογίου. Παράδειγμα από το κείμενο «Η Σαρακοστή», άσκηση Ε:

Βρείτε ποιοι από τους ορισμούς της στήλης B αντιστοιχούν στις λέξεις του της στήλης A, με βάση τη σημασία που έχουν στο κείμενο. Προσοχή: κάποιοι ορισμοί δεν αντιστοιχούν σε καμία λέξη.

A	B
1. προέρχομαι	α. αυτός που σκέφτεται καινούργια πράγματα, που βοηθάνε σε κάτι
2. εμφανής	β. αυτός που έχει σχέση με όσα γίνονταν τα παλιά χρόνια
3. κυκλοφορώ	γ. αρχίζω πριν από κάποιον ή κάτι άλλο
4. μεταμορφώνω	δ. δείχνω, παρουσιάζω μια εικόνα σε άλλους
5. εφευρετικός	ε. αυτός που βρίσκει συχνά πράγματα που δεν είναι δικά του
6. απεικονίζω	στ. κινούμαι σε ένα χώρο, υπάρχω κάπου και οι άλλοι μπορούν να με δουν ή να με βρουν
7. παραδοσιακός	ζ. παρουσιάζω κάτι σαν εικόνα, δείχνω πώς μπορεί να είναι
	η. αυτός που μπορούν να δούμε όλοι ή αμέσως
	θ. αλλάζω τη μορφή, το πώς είναι κάτι ή κάποιος
	ι. περπατάω γύρω γύρω, τριγυρνώ

2. ασκήσεις βασισμένες στις σχέσεις αντωνυμίας μεταξύ των λεξημάτων. Οι ασκήσεις αυτές ενεργοποιούν τη μακροπρόθεσμη μνήμη των σπουδαστών, συμβάλλοντας στην ανάκληση της σημασίας των λεξημάτων, γι' αυτό και συνοδεύουν όλα τα κείμενα. Η τυπική μορφή τους περιλαμβάνει επιλογή λέξεων του κειμένου και αναζήτηση των αντιθέτων αυτών. Παράδειγμα από το κείμενο «Από το αεροπλάνο», άσκηση B:

Βρείτε λέξεις που έχουν αντίθετη σημασία από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου

1. τελευταία
2. καινούργια
3. το κλείσιμο
4. να δέσεις
5. ανεβαίνεις

3. ασκήσεις σύνθεσης και παραγωγής, που δείχνουν το ρόλο των προσφυμάτων και των επιθημάτων του μορφολογικού συστήματος της Νέας Ελληνικής.

3α. ασκήσεις σύνθεσης. Οι σπουδαστές ασκούνται στην κατανόηση του μηχανισμού σύνθεσης των λέξεων. Παράδειγμα από το κείμενο «Σας αρέσει η περιπέτεια; Κάμπινγκ στην Ελλάδα», άσκηση Ε, όπου με βάση τη λέξη καταγάλανος, που περιλαμβάνεται στο κείμενο, ζητείται ο σχηματισμός ανάλογων λέξεων.

Πώς λέμε αυτόν που είναι όλος...

...πράσινος _____

...κόκκινος _____

...κίτρινος _____

...μαύρος _____

...άσπρος / λευκός _____

3β. συμπλήρωση παραγωγικού πίνακα. Με τη δραστηριότητα αυτή οι σπουδαστές αντιλαμβάνονται την ύπαρξη παραγωγικών επιθημάτων και την ιδιαίτερη σημασία και ορθογραφία του καθενός. Παράδειγμα από το κείμενο «Παιδικοί εφιάλτες», άσκηση Δ:

Συμπληρώστε τον πίνακα:

Ρήμα	Ουσιαστικό	Επίθετο / μετοχή
		ονειρικός –ή –ό / ονειρεμένος –η –ο
διαταράσσω /ομαι		
	Τρόμος	
		άρρωστος/ αρρωστημένος
	Γνώση	
μεγαλώνω		
		υποχωρητικός –ή –ό

4. ασκήσεις ένταξης λεξημάτων σε προτασιακό περιβάλλον. Εδώ επιλέγονται ορισμένα λεξήματα, τα οποία οι σπουδαστές καλούνται να τοποθετήσουν σωστά, ενίοτε σχηματίζοντας και τον κατάλληλο μορφολογικό τύπο, μέσα στο ενδεδειγμένο ενδογλωσσικό περιβάλλον, και συγκεκριμένα σε ειδικά κατασκευασμένες προτάσεις. Σε μερικά κείμενα η δραστηριότητα αυτή έρχεται ως συνέχεια της άσκησης συμπλήρωσης παραγωγικού πίνακα. Έτσι για παράδειγμα, στην άσκηση Δ από το κείμενο «Παιδικοί εφιάλτες», που αναφέρθηκε προηγουμένως, η συνέχεια είναι η εξής:

Συμπληρώστε τις παρακάτω προτάσεις με τους σωστούς τύπους από τον (παραπάνω) πίνακα:

1. Στην ψυχιατρική πολλές μελέτες ασχολούνται με τη _____ της ψυχικής ισορροπίας.
2. Μετά από κάθε καβγά έκαναν προσπάθεια να συμφιλιωθούν. Η στάση τους ήταν _____.
3. Πέρασαμε _____ στις διακοπές.
4. Κάθε φορά που έβλεπε εφιάλτες _____ και το πρωί ζυπνούσε _____.
5. Για _____ των παιδιών χρειάζεται πολλή αγάπη. Ωστόσο, καλό είναι _____ κανείς και κάποιες παιδαγωγικές μεθόδους.

5. ασκήσεις για τις δυνατότητες συνεκφοράς και τις περιορισμένες λεξικές συνάψεις (collocations) των λεξημάτων. Αυτές βοηθούν τους σπουδαστές να συνειδητοποιήσουν τις συνταγματικές και παραδειγματικές σχέσεις, αλλά και τη συνήθη «συμπεριφορά» των λεξημάτων στον λόγο. Παράδειγμα από το κείμενο «Η Αλκυόνη», άσκηση Ε, στην οποία δίδεται μία στήλη με ουσιαστικά και μία με επίθετα και ζητούνται οι ορθοί συνδυασμοί αυτών:

Ταιριάζτε τα επίθετα με τα ουσιαστικά και φτιάξτε φράσεις :

καλός	ζέστη
παγωμένος	βροχή
υψηλός	κρύο
ξαφνικός	καιρός
τσουχτερός	συννεφιά
πυκνός	θερμοκρασία
ανυπόφορος	αέρας

6. ασκήσεις ελεύθερης απόδοσης της σημασίας λεξημάτων ή συνταγμάτων. Στη δραστηριότητα αυτή δίδονται λέξεις ή φράσεις από το κείμενο και ζητείται η ελεύθερη απόδοσή τους. Παράδειγμα υπάρχει στο κείμενο «Πριν γίνουν άστεγοι ήταν φίλοι, γνωστοί ή συνάδελφοί μας», άσκηση Δ:

Να εξηγήσετε τη σημασία της λέξης διάσταση στις παρακάτω φράσεις:

1. Το άρθρο σου μού έδωσε την ευκαιρία να καταλάβω μία άλλη διάσταση του προβλήματος.
2. Πριν παραγγείλεις χαλιά, πρέπει να μετρήσεις τις διαστάσεις του δωματίου.
3. Η Μαρία έδωσε υπερβολικές διαστάσεις σε ένα μάλλον ασήμαντο θέμα.
4. Ο Σταμάτης και η Ελένη βρίσκονται εδώ και καιρό σε διάσταση, αλλά δεν έχουν πάρει ακόμη διαζύγιο.
5. Υπάρχει μεγάλη διάσταση απόψεων μεταξύ του Υπουργού και των απεργών.

Μικρή παραλλαγή της δραστηριότητας αυτής περιλαμβάνεται στο κείμενο «Το θέατρο παίζεται αυτόν το μήνα στα γήπεδα. Στη σκηνή του Μουντιάλ», άσκηση Γ:

Να διατυπώσετε διαφορετικά το νόημα των παρακάτω φράσεων του κειμένου, αποφεύγοντας να αντιγράψετε τα αντίστοιχα αποσπάσματα:

1. Η Επίδauρος ακόμη αργεί.

.....

2. να βάλει την μπάλα στα δίχτυα του αντιπάλου.

.....

3. «τρελαίνονται» με τους πρωταγωνιστές

4.3. Οι κειμενικές ασκήσεις.

Στόχος των δραστηριοτήτων αυτού του τύπου είναι η άσκηση των σπουδαστών στον εντοπισμό εκείνων των στοιχείων που προσδίδουν σε κάθε κείμενο συνεκτικότητα περιεχομένου και συνοχή μορφής³, καθώς και στη διάκριση των επιμέρους διαφορών στη σημασία και τη χρήση τους. Σημειωτέον επίσης ότι οι κειμενικές ασκήσεις βρίσκονται σε σχέση αλληλεξάρτησης τόσο με τις ασκήσεις κατανόησης όσο και με τις λεξιλογικές, παρουσιάζουν δε τις ακόλουθες βασικές μορφές:

1. ασκήσεις κειμενικών και προτασιακών δεικτών. Εδώ δίδονται αποσπάσματα αυθεντικού λόγου και ζητείται η συμπλήρωση των κειμενικών και προτασιακών δεικτών που έχουν επί τούτου παραληφθεί. Παράδειγμα αυτού του τύπου έχουμε στο κείμενο: «Ασβέστιο και πρωτεΐνες από τη φέτα», άσκηση Στ:

³ Για περισσότερα, βλ. Αγάθος, Α., Δημοπούλου, Β. & Τσοτσουρού, Α. 2002: 'Ο βαθμός κατανόησης των συνδετικών λόγου στο νεοελληνικό κείμενο – πειραματική προσέγγιση και διδακτική πρόταση.' *Πρακτικά Β' Διεθνούς Συνεδρίου για τη Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής ως Ξένης Γλώσσας*, Αθήνα: Ε.Κ.Π.Α.

Στο κείμενο που ακολουθεί συμπληρώστε τις λέξεις που λείπουν.

Όταν το 1938 ο Χρήστος Παπαδημητρίου άνοιγε από την Καλαμάτα το εμπόριο σταφίδας _____ σημαντικούς εμπόρους της Μεγάλης Βρετανίας, σίγουρα δεν φανταζόταν _____ σε λίγα χρόνια ο γιος και οι εγγονοί του θα κατάφερναν _____ εδραιώσουν τη θέση της εταιρείας στο εξωτερικό _____ μία από τις σημαντικότερες εξαγωγικές επιχειρήσεις στο χώρο της σταφίδας. Κι ακόμη κι _____ κάτι τέτοιο το ονειρευόταν, σίγουρα δεν φανταζόταν πως ο γιος του _____ πρωτοπορούσε επιστρέφοντας _____ τις σπουδές του στο Μπορντώ, δημιουργώντας το πρώτο ελληνικό βαλσαμικό ζύδι, το οποίο μάλιστα, σήμερα φιγουράρει _____ μερικά από τα καλύτερα *delicatessen* του κόσμου. Πρόκειται _____ ένα αυθεντικό φυσικό προϊόν από κορινθιακή σταφίδα, _____ προσθήκη τεχνητών χρωστικών και συντηρητικών.

2. συντακτικές ασκήσεις σύνδεσης εκφωνημάτων. Πρόκειται για μία σύνθετη δραστηριότητα, όπου οι σπουδαστές καλούνται να συνθέσουν εκφωνήματα, με βάση τους κανόνες της σύνταξης και της κειμενικής γραμματικής, δηλαδή να εργαστούν στη συντακτική και τη νοηματική δομή της πρότασης και, επιπλέον, στον έλεγχο της αλήθειας του περιεχομένου της σε σχέση με το κείμενο. Παραδείγματα αντλούνται πρώτον από το κείμενο «Η εκδρομή του Δημητρώ», άσκηση Δ:

Ενώστε τις προτάσεις της Α στήλης με αυτές της Β στήλης, ώστε οι φράσεις που θα σχηματιστούν να είναι οι σωστές σύμφωνα με το κείμενο.

A	B
1. Για να πάνε τα παιδιά στην εκδρομή του σχολείου	α. ήθελε να δει τον δάσκαλο να χαμογελάει
2. Για τον Δημητρώ το σημαντικότερο πράγμα που τον έκανε να θέλει πάρα πολύ να πάει στην εκδρομή ήταν το γεγονός ότι	β. πρέπει να έχουν πάρει μαζί τους φαγητό από το σπίτι
3. Στην τάξη ο δάσκαλος θυμώνει και	γ. οι μαθητές δεν καταλαβαίνουν το μάθημα
	δ. θα έπαιζε, θα έκανε τούμπες και θα περνούσε

χτυπάει τα παιδιά όταν βλέπει ότι	ε. χρειάζεται να φοράνε τα καλά τους ρούχα στ. τα παιδιά κοροϊδεύουν το μάθημα που ακούνε
-----------------------------------	---

και δεύτερον από το κείμενο «Πολύχρωμη αλληλεγγύη», άσκηση Δ:

Αντιστοιχίστε τις φράσεις της αριστερής στήλης με τις κατάλληλες φράσεις από τη δεξιά στήλη έτσι ώστε να σχηματίσετε σωστές προτάσεις σύμφωνα με το κείμενο και συμπληρώστε τον σωστό αριθμό, όπως στο παράδειγμα. Προσοχή! Οι σωστές απαντήσεις είναι πέντε (5) χωρίς το παράδειγμα.

α. Το κείμενο αυτό	1. στο Πεδίο του Άρεως
β. Το Αντιρατσιστικό Φεστιβάλ έλαβε χώρα	2. αποδόθηκε στις κινητοποιήσεις των φοιτητών.
γ. Για πρώτη φορά στο συγκεκριμένο Φεστιβάλ	3. προέρχεται από την εφημερίδα «Ελευθεροτυπία».
δ. Οι επισκέπτες έφτασαν	4. 17.000 οργανώσεις
ε. Η έντονη παρουσία της νεολαίας	5. νωρίς στις εκδηλώσεις.
στ. Στο Φεστιβάλ πήραν μέρος	6. αποδόθηκε στις ζωγραφιές.
	7. στη Βραζιλία, το Μεξικό και την Αφρική.
	8. 47 κοινότητες μεταναστών.
	9. τους 17.000.
	10. ήταν τόσο έντονη η παρουσία των παιδιών.

Α	3	β		Γ		Δ		ε		στ	
---	---	---	--	---	--	---	--	---	--	----	--

3. ασκήσεις εντοπισμού υφολογικών στοιχείων του κειμένου. Ο στόχος είναι να επισημάνουν οι σπουδαστές υφολογικά χαρακτηριστικά του κειμένου, όπως η ειρωνεία

και το χιούμορ. Παράδειγμα από το κείμενο «Δώρα βάσει Savoir Vivre. Οι καλοί τρόποι των δώρων», άσκηση Δ1:

Διαβάστε προσεκτικά την α' παράγραφο του κειμένου και εντοπίστε τα σημεία, στα οποία υπάρχει ειρωνεία. Πώς αναγνωρίζεται η ειρωνεία στο κείμενο;

και από το κείμενο «Μεγαλοπρέπεια», άσκηση Γ, ερώτηση 1

Θεωρείτε ότι το συγκεκριμένο κείμενο είναι αστείο; Γιατί ναι ή γιατί όχι;

4. 4. Ασκήσεις γλωσσικής παραγωγής.

Πρόκειται για την τελευταία μεγάλη κατηγορία ασκήσεων, η οποία προϋποθέτει όλες τις προηγούμενες: οι σπουδαστές, έχοντας κατανοήσει το θέμα και το περιεχόμενο του κειμένου και έχοντας κατακτήσει το νέο λεξιλόγιο, είναι έτοιμοι να προχωρήσουν στην παραγωγή λόγου, προφορικού και γραπτού. Οι σχετικοί τύποι ασκήσεων είναι οι ακόλουθοι τέσσερις:

1. ασκήσεις ανοικτής παραγωγής προφορικού λόγου, που αναφέρονται ως «Ερωτήσεις - Θέματα για συζήτηση» και διακρίνονται με τη σειρά τους σε:

1α. παραδοσιακές «ανοικτές» ερωτήσεις σχετικές με το περιεχόμενο του κειμένου. Οι ερωτήσεις αυτές έχουν σκοπό τη διάκριση συγκεκριμένων στοιχείων του περιεχομένου του κειμένου και την ώθηση των σπουδαστών να ανακαλύψουν τις πιθανές προεκτάσεις τους. Τυπικά παραδείγματα αντλούνται από τα κείμενα: «Η ζωή στην Αθήνα και η ζωή στη Σύμη», άσκηση Γ, ερωτήσεις 1, 2 και 3:

1. Τι πιστεύει ο πατέρας και η μητέρα της Αστραδενής για τη ζωή στην Αθήνα και τη Σύμη;
2. Τι πιστεύει η ίδια; Πού θέλει να μείνει;
3. Η Αστραδενή όπως παρουσιάζεται στο κείμενο είναι, κατά τη γνώμη σας, παιδί ευτυχισμένο ή δυστυχισμένο; Γιατί;

καθώς και στο κείμενο «Κρήτη –Χίλια πρόσωπα», άσκηση Ε, ερώτηση 1

Σύμφωνα με το κείμενο, για ποιους λόγους είναι περισσότερο γνωστή η Κρήτη;

1β. ανοικτές ερωτήσεις με διευρυμένο χαρακτήρα. Εδώ ζητείται από τους σπουδαστές διατύπωση απόψεων και κατάθεση μαρτυριών ή προβληματισμού σχετικά με θέματα που τίγονται στο εξεταζόμενο κείμενο. Τυπικό παράδειγμα υπάρχει στο κείμενο «Τα λάθη την ώρα του σεισμού», άσκηση Ζ, ερώτηση 2:

Έχετε ζήσει ποτέ σεισμό; Πού βρισκόσασταν; Πώς νιώσατε; Τι κάνατε;

2. Ασκήσεις κατευθυνόμενης παραγωγής προφορικού λόγου. Αυτές στοχεύουν όχι γενικά στη διατύπωση απόψεων, αλλά στην όσο το δυνατόν πληρέστερη απόδοση συγκεκριμένων γλωσσικών λειτουργιών. Για παράδειγμα,

- η έκφραση εντυπώσεων και συναισθημάτων αποτελεί ζητούμενο στα κείμενα «Η Αλκυόνη», άσκηση Στ, ερώτηση 1

Περιγράψτε με δικά σας λόγια την Αλκυόνη και τον Κύηκα. Πώς σας φαίνονται ως ζευγάρι;

και «Η εκδρομή του Δημητρώ», άσκηση Ε, ερώτηση 7

Θυμηθείτε το πιο όμορφο και το πιο άσχημο πράγμα από την εποχή που πηγαίνατε στο σχολείο.

- η μεταφορά πληροφοριών στο κείμενο «Πριν γίνουν άστεγοι ήταν φίλοι, γνωστοί ή συνάδελφοί μας», άσκηση E, ερώτηση 2

Υπάρχουν άστεγοι στη χώρα σας; Πώς αντιμετωπίζονται από το κράτος και την κοινωνία;

- ομοίως, η διατύπωση συμβουλών, στο κείμενο «Σας αρέσει η περιπέτεια; Κάμπινγκ στην Ελλάδα», Άσκηση Z:

Γράψτε ένα γράμμα σε έναν φίλο σας που θέλει να ταξιδέψει στη χώρα σας για να κάνει διακοπές. Χρησιμοποιήστε προτάσεις που να περιέχουν τις παρακάτω εκφράσεις:

Είναι καλό..., Είναι κακό..., Είναι χρήσιμο..., Είναι απαραίτητο..., Είναι διαφορετικό..., Είναι πιθανό..., Είναι καλύτερα..., Πρέπει..., Χρειάζεται..., Μπορείς.../ Μπορεί..., Είναι σίγουρο..., Είναι βέβαιο..., Είναι γνωστό..., Είναι φανερό...

- και η χρήση παραδειγμάτων, όπως στο κείμενο «Το θέατρο παίζεται αυτόν τον μήνα στα γήπεδα. Στη σκηνή του Μουντιάλ», άσκηση E, ερώτηση 2:

Ποιες είναι οι αναλογίες ανάμεσα στο θέατρο και το ποδόσφαιρο, σύμφωνα με το άρθρο;

3. ασκήσεις ανοικτής παραγωγής γραπτού λόγου. Οι δραστηριότητες αυτές δηλώνονται με την εκφώνηση «Γραπτή εργασία» και απαιτούν μια εκτεταμένη απάντηση από τον μαθητή, που μπορεί να έχει περιγραφικό ή αρθρογραφικό χαρακτήρα, ή να προσομοιάζει στον τύπο ομιλίας σε ακροατήριο ή επίσημης, ανεπίσημης κ.λπ. επιστολής. Παραδείγματα από τα κείμενα α) «Δώρα βάσει Savoir Vivre. Οι καλοί τρόποι των δώρων», άσκηση Δ, ερώτηση 2:

Ποιο είναι το πιο παράξενο ή αστείο δώρο που έχετε λάβει ποτέ; Αναφερθείτε σε αυτό και εξηγήστε γιατί.

και β) «Το σύγχρονο σπίτι», άσκηση Στ,

Γράψτε ένα κείμενο σε ένα περιοδικό για το σπίτι δίνοντας ιδέες και συμβουλές για την οργάνωση, την επίπλωση και τη διακόσμηση ενός από τα παρακάτω:

α. ενός φοιτητικού σπιτιού

β. του σπιτιού μιας οικογένειας με τρία παιδιά

γ. ενός εξοχικού σπιτιού

4. Ασκήσεις κατευθυνόμενης παραγωγής γραπτού λόγου. Στις δραστηριότητες αυτές τα ζητούμενα διατυπώνονται με τέτοιο τρόπο, ώστε οι σπουδαστές να αναγκαστούν να χρησιμοποιήσουν συγκεκριμένες δομές τη γλώσσας, για παράδειγμα τον υποθετικό λόγο β' είδους, που περιλαμβάνει την ιδιαίτερη λειτουργία της δυνητικής (θα + παρατατικός). Τυπικό παράδειγμα αντλείται από το κείμενο «Ο βασιλιάς Μίδα», άσκηση E, ζήτημα 1

Αν κερδίζατε σε ένα λαχείο 3.000.000 ευρώ, τι θα σκεφτόσασταν, πώς θα νιώθατε και τι θα κάνατε; Γράψτε με μία σειρά όλα τα συναισθήματα, τις σκέψεις σας και όλα όσα θα κάνατε, αρχίζοντας με αυτό που θα ήταν το πρώτο.

Παράλληλα, αξίζει να προσεχθεί ότι στις ασκήσεις αυτού του τύπου δόθηκε έμφαση στον ενεργό ρόλο του σπουδαστή κατά τη μαθησιακή διαδικασία και στη δημιουργία ομαδικού πνεύματος μέσα στην τάξη. Με άλλα λόγια, η δραστηριότητα της γλωσσικής παραγωγής συνδυάζεται με την αυτενέργεια του μαθητή, όπως για παράδειγμα στο κείμενο «Η καρδιά του κτήνους», άσκηση E

Προσπαθήστε να γράψετε τη συνέχεια της ιστορίας.

ή στο κείμενο «Στο βάθος ταρατσόκηπος!», άσκηση E, άσκηση 1

Παρουσιάστε στους συμμαθητές / στις συμμαθήτριάς σας τα βασικά οικολογικά προβλήματα της πατρίδας σας σε ένα κείμενο 150 – 180 λέξεων. Φροντίστε να τους δείξετε ποιο από αυτά θεωρείτε ότι είναι το σημαντικότερο και γιατί.

Άλλες δραστηριότητες προϋποθέτουν τη συνεργασία μεταξύ των μαθητών, όπως για παράδειγμα η άσκηση B, ζήτημα 1 στο κείμενο «Φωτογραφικό εργαστήρι Δήμου Βύρωνα»

Οργανώστε μια έκθεση φωτογραφίας στην τάξη ή σε συνεργασία με άλλες τάξεις.

ή περιλαμβάνουν παιχνίδια ρόλων, όπως στο κείμενο «Καγιάκ: με το κανό στο νερό», άσκηση Δ, ερώτηση 4:

Παίξτε έναν διάλογο: Λέτε σε έναν φίλο σας ότι θα αρχίσετε μαθήματα καγιάκ και του εξηγείτε ενθουσιασμένος το γιατί. Ο φίλος σας, όμως, προσπαθεί να σας πείσει να το ξανασκεφτείτε, γιατί πιστεύει πως δεν είναι και τόσο καλή ιδέα.

5. Επιλεγόμενα.

Αυτή είναι σε γενικές γραμμές η παρουσίαση της δομής και του περιεχομένου του διδακτικού εγχειριδίου *Ανακαλύπτοντας το Κείμενο*. Εν είδει επιλόγου, αξίζει να σημειωθεί ότι η συγκεκριμένη συλλογή διδακτικού υλικού, μαζί με τις προτεινόμενες ασκήσεις, έχουν σχεδιαστεί έτσι, ώστε να επιτρέπουν στον διδάσκοντα να τα διαχειριστεί ελεύθερα, κατά την κρίση του και σύμφωνα με τις ιδιαίτερες ανάγκες και απαιτήσεις του κοινού, στο οποίο απευθύνεται. Πιο συγκεκριμένα, αφενός οι διδακτικές δραστηριότητες όλων των ειδών είναι κατά βάση ανεξάρτητες μεταξύ τους, με αποτέλεσμα ο διδάσκων να έχει τη δυνατότητα να επιλέξει όποιες και όσες κρίνει σκόπιμο, και αφετέρου η σειρά των ενοτήτων, αλλά και των ίδιων κειμένων μέσα σε κάθε ενότητα δεν είναι απαραβίαστη, αλλά μπορεί να επαναπροσδιοριστεί, εάν ο διδάσκων το επιθυμεί, για να υπηρετηθεί καλύτερα η πορεία, που ο ίδιος έχει χαράξει στο διδακτικό του πρόγραμμα. Εξυπακούεται, φυσικά, ότι ο διδάσκων είναι ο αρμόδιος να επιλέξει πόσες και ποιες από τις προτεινόμενες δραστηριότητες θα ενταχθούν στη διδακτική πράξη ή θα δοθούν ως εργασία για το σπίτι, αλλά και να αποκλείσει όποιες τυχόν θεωρεί ασυμβίβαστες με το γλωσσικό επίπεδο, τα ενδιαφέροντα και τους στόχους των σπουδαστών. Όλα τα παραπάνω σημαίνουν ότι η βέλτιστη αξιοποίηση του συγκεκριμένου διδακτικού εγχειριδίου προϋποθέτει τη θετική στάση και την ενεργό συμμετοχή του διδάσκοντα. Ελπίζουμε το εγχειρίδιο *Ανακαλύπτοντας το Κείμενο* να μπορέσει να συμβάλλει, σε κάποιο βαθμό, στο δυσκολότατο έργο της διδασκαλίας της Νέας Ελληνικής ως δεύτερης / ξένης γλώσσας και στην επίτευξη του διαπολιτισμού.

Βιβλιογραφία

- Αγάθος, Α., Δημοπούλου, Β. & Τσοτσορού, Α. 2002. «Ο βαθμός κατανόησης των συνδετικών λόγου στο νεοελληνικό κείμενο – πειραματική προσέγγιση και διδακτική πρόταση». *Πρακτικά Β' Διεθνούς Συνεδρίου για τη Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής ως Ξένης Γλώσσας*. Αθήνα:ΕΚΠΑ
- Αγάθος, Α., Γιαννακού, Β., Δημοπούλου, Β. & Τσοτσορού, Α., 2004. «Το εγχειρίδιο *Ακολουθώντας το Κείμενο*» για το προχωρημένο επίπεδο διδασκαλίας», *Πρακτικά Γ' Διεθνούς Συνεδρίου για τη Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής ως Ξένης Γλώσσας*. Αθήνα:ΕΚΠΑ
- Au, K.H.P. 1979. "Using the Experience-Text-Relationship Method with Minority Children". *Reading Teacher*, 32:677-679
- Carter, R. 1987. *Vocabulary*. Allen & Unwin.
- Gairns, R, Redman, S. 1986. *Working with Words: A Guide to Teaching and Learning Vocabulary*, Cambridge: C.U.P.
- Hatch, E., Brown, Ch. 1995. *Vocabulary, Semantics and Language Education*. Cambridge: C.U.P.
- Johns, T.F., Davies, F. 1983. "Text as a Vehicle for Information: The Classroom Use of Written Texts in Teaching Reading in a Foreign Language". *Reading in a Foreign Language* 1,1-9.
- Ιακώβου, Μ. & Μπέλλα, Σ. 2004. *Αναλυτικό Πρόγραμμα για τη Διδασκαλία της Νέας Ελληνικής ως Ξένης Γλώσσας σε Ενηλίκους. Προχωρημένο Επίπεδο*. Αθήνα:ΕΚΠΑ.
- Calliabetso-Koraka, P. 1995. *La didactique des langues de l'ere a-scientifique a l'ere scientifique*. Athènes: Eiffel.
- Κοντός, Π., Ιακώβου, Μ. Μπέλλα, Σ., Μόζερ, Α. Χειλά-Μαρκοπούλου, Δ. 2002. *Αναλυτικό Πρόγραμμα Διδασκαλίας σε ενηλίκους. Επίπεδο Επάρκειας*. Αθήνα: ΕΚΠΑ
- Littlewood, W. 1983. *Communicative Language Teaching. An introduction*. Cambridge:C.U.P.
- Μπακάκου-Ορφανού, Αικ. 1996. «Προβλήματα διδασκαλίας του λεξιλογίου της Ελληνικής ως ξένης γλώσσας», *Η Νέα Ελληνική ως Ξένη Γλώσσα. Προβλήματα διδασκαλίας*. Αθήνα: Ίδρυμα Γουλιανδρή-Χορν
- Μπέλλα, Σπυρ. 2007. *Κατάκτηση της Ξένης Γλώσσας*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Nation, I.S.P., & Coady, J., 1988. "Vocabulary and Reading", Carter, R. McCarthy M., (επιμ.), *Vocabulary and Language Teaching*. London: Longman
- Nation, I.S.P. 1990. *Teaching and Learning Vocabulary*. Boston: Heinle & Heinle Publications
- Nattinger, J., 1980. "A Lexical Phrase Grammar for ESL". *TESOL Quarterly* 14, 337-49
- Πετρούνιας, Ευαγγ., 1984. *Νεοελληνική Γραμματική και Συγκριτική Ανάλυση – Θεωρία, τ. Α'.* Θεσσαλονίκη: University Studio Press.